

» tenebras : et vocavit Deus lucem diem , et tenebras vo-
 » cavit noctem¹. » Ista distinctio , aliud fecit , et ordina-
 vit : aliud autem non fecit , sed tamen etiam hoc ordinavit.
 Jamvero tenebris significari peccata , et in Propheta in-
 venit qui dicit : « Et tenebræ tuæ tanquam meridies
 » erunt² : » et in Apostolo dicente : « Qui odit fratrem
 » suum , in tenebris est³ : » et illud præcipue : « Abjicia-
 » mus opera tenebrarum , et induamur arma lucis⁴. » Non
 quod aliqua sit natura tenebrarum. Omnis enim natura
 in quantum natura est , esse cogitur. Esse autem , ad lu-
 cem pertinet : non esse , ad tenebras. Qui ergo deserit
 eum a quo factus est , et inclinatur in id unde factus est ,
 id est , in nihilum , in hoc peccato tenebratur ; et tamen
 non penitus perit , sed in infimis ordinatur. Itaque post-
 quam dixit : « Confitebor Domino , » ne peccatorum con-
 fessionem intelligeremus , subjicit ultimum : « Et psallam
 » nomini Domini altissimi⁵. » Psallere autem ad gaudium
 pertinet , pœnitentia vero peccatorum ad tristitiam.

XX. Potest iste Psalmus etiam in persona Dominici ho-
 minis intelligi : si modo ea quæ ibi humiliter dicta sunt ,
 ad nostram infirmitatem referantur , quam ille gestabat.

ENARRATIO

IN PSALMUM VIII.

In finem , pro torcularibus , Psalmus ipsi David⁶.

I. NIHIL de torcularibus in textu ejus Psalmi , cujus
 iste titulus est , dicere videtur. In quo apparet multis et

¹ Gen. 1, 4, 5. — ² Isaï. LVIII, 10. — ³ 1 Joan. XI, 11. — ⁴ Rom. XIII, 12.
 — ⁵ Psal. VII, 18. — ⁶ Id. VIII, 2.

variis similitudinibus unam eandemque rem in Scripturis
 sæpe insinuari. Torcularia ergo possumus accipere Eccle-
 sias , eadem ratione qua et aream intelligimus Ecclesiam.
 Quia sive in area , sive in torculari , nihil aliud agitur , nisi
 ut fructus ab integumentis purgentur , quæ necessaria
 erant , et ut nascerentur , et ut crescerent , atque ad ma-
 turitatem vel messis vel vindemiæ pervenirent. His ergo
 vel integumentis vel sustentaculis , id est , paleis in area
 frumenta , et vinaciis in torcularibus vina exuuntur : sicut
 in Ecclesiis a multitudine sæcularium hominum , quæ si-
 mul cum bonis congregatur , quibus ut nascerentur et apti
 fierent verbo divino , necessaria erat illa multitudo , id
 agitur , ut spiritali amore per operationem ministrorum
 Dei separentur. Agitur enim nunc , ut non loco , sed af-
 fectu interim separentur boni a malis : quamvis simul in
 Ecclesiis , quantum attinet ad corporalem præsentiam ,
 conversentur. Aliud autem erit tempus , quo frumenta in
 horrea , vel vina in cellas segregentur : « Frumenta , in-
 » quit , recondet in horreis , paleas autem comburet igni
 » inextinguibili¹. » Eadem res in alia similitudine sic in-
 telligi potest : Vina recondet in apothecis , vinacia vero
 pecoribus projiciet : ut ventres pecorum , pro pœnis ge-
 hennarum per similitudinem intelligere liceat.

II. Est alius intellectus de torcularibus , dum tamen ab
 Ecclesiarum significatione non recedatur. Nam et Verbum
 divinum potest uva intelligi. Dictus est enim et Dominus
 botrus uvæ , quem ligno suspensum , de terra promissionis ,
 qui præmissi erant a populo Israël , tanquam crucifixum ,
 attulerunt². Verbum itaque divinum , cum enuntiationis
 necessitate usurpat vocis sonum , quo in aures pervehatur
 audientium , eodem sono vocis tanquam vinaciis , intellec-
 tus tanquam vinum includitur : et sic uva ista in aures

¹ Luc. III, 17. — ² Num. XIII, 24.

venit quasi in calcatoria torculariorum. Ibi enim discernitur, ut sonus usque ad aures valeat; intellectus autem memoria eorum qui audiunt, velut quodam lacu excipitur; inde transeat in morum disciplinam et habitum mentis, tanquam de lacu in cellas; in quibus si negligentia non acuerit, vetustate firmabitur. Acuit namque in Judæis, et hoc aceto Dominum potaverunt¹. Nam illud vinum quod de generatione vitis Novi Testamenti bibiturus est cum sanctis suis Dominus in regno Patris sui², suavissimum atque firmissimum sit necesse est.

III. Solent accipi torcularia etiam martyria, tanquam afflictione persecutionum calcatis eis, qui Christi nomen confessi sunt, mortalia eorum tanquam vinacia in terra remanserint, animæ autem in requiem cœlestis habitationis emanaverint. Sed neque isto intellectu ab Ecclesiarum fructificatione disceditur. Psallitur ergo « Pro » torcularibus, » pro Ecclesiæ constitutione, cum Dominus noster, postquam resurrexit, ascendit in cœlos. Tunc enim misit Spiritum sanctum, quo impleti Discipuli, cum fiducia prædicaverunt Verbum Dei, ut Ecclesiæ congregarentur.

IV. Itaque dicitur: « Domine Dominus noster, quam » admirabile est nomen tuum in universa terra³. » Quæro unde sit admirabile nomen ejus in universa terra? Respondetur: « Quoniam elevata est magnificentia tua super » cœlos⁴. » Ut iste sit sensus: Domine, qui es Dominus noster, quam te admirantur omnes qui incolunt terram! quoniam tua magnificentia de terrena humilitate super cœlos elevata est. Hinc enim apparuit quis descenderis, cum a quibusdam visum est, et a cæteris creditum quo ascenderis.

V. « Ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem,

¹ Joan. xix, 29. — ² Luc. xxii, 18. — ³ Psal. viii, 2. — ⁴ Ibid.

» propter inimicos tuos¹. » Non possum accipere alios infantes atque lactentes, quam eos quibus dicit Apostolus: « Tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non » cibum². » Quos significabant illi qui Dominum præcedebant laudantes: in quos ipse Dominus hoc testimonio usus est, cum dicentibus Judæis ut eos corripere, respondit: « Non legistis: Ex ore infantium et lactentium » perfecisti laudem³? » Bene autem non ait: « Fecisti, » sed, « Perfecisti laudem. » Sunt enim in Ecclesiis etiam hi qui non jam lacte potantur, sed vescuntur cibo; quos idem Apostolus significat, dicens: « Sapientiam loquimur » inter perfectos⁴: » sed non ex his solis perficiuntur Ecclesiæ, quia si soli essent, non consuleretur generi humano. Consulitur autem cum illi quoque nondum capaces cognitionis rerum spiritualium atque æternarum, nutriuntur fide temporalis historiæ, quæ pro salute nostra post Patriarchas et Prophetas, ab excellentissima Dei Virtute atque Sapientia etiam suscepti hominis sacramento administrata est, in qua salus est omni credenti: ut auctoritate commotus, præceptis inserviat, quibus purgatus unusquisque et in charitate radicans atque fundatus possit currere cum sanctis, non jam parvulus in lacte, sed juvenis in cibo, comprehendere latitudinem, longitudinem, altitudinem et profundum, scire etiam supereminentem scientiam charitatis Christi⁵.

VI. « Ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem, » propter inimicos tuos. » Inimicos huic dispensationi quæ facta est per Jesum Christum et hunc crucifixum, generaliter accipere debemus omnes qui vetant credere incognita, et certam scientiam pollicentur: sicut faciunt hæretici universi, et illi qui in superstitione gentilium

¹ Psal. viii, 3. — ² I Cor. iii, 2. — ³ Matth. xxi, 16. — ⁴ I Cor. ii, 6. — ⁵ Ephes. iii, 18, 19.

Philosophi nominantur. Non quod scientiæ pollicitatio reprehendenda sit : sed quod gradum saluberrimum et necessarium fidei negligendum putant, per quem in aliquid certum, quod esse nisi æternum non potest, oportet ascendi. Hinc eos apparet nec ipsam scientiam habere, quam contempta fide pollicentur; quia tam utilem ac necessarium gradum ejus ignorant. « Ex ore ergo infantium et lactentium perfecisti laudem, » Dominus noster, mandans primo per Prophetam : « Nisi credideritis, non intelligetis¹ : » et ipse per se dicens : « Beati qui non viderunt, et credituri sunt². Propter inimicos : » contra quos etiam illud dicitur : « Confiteor tibi, Domine » cœli et terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus, et » revelasti ea parvulis³. » A sapientibus enim dixit, non qui sapientes sunt, sed qui esse se putant. « Ut destruas » inimicum et defensorem⁴. » Quem, nisi hæreticum? Nam et ipse est inimicus et defensor, qui fidem christianam cum oppugnet, videtur defendere. Quanquam etiam philosophi hujus mundi bene intelligantur inimici et defensores; quandoquidem Filius Dei Virtus et Sapientia Dei est, qua illustratur omnis quisquis veritate sapiens efficitur. Hujus illi se amatores esse profitentur, unde etiam philosophi nominantur : et propterea illa videntur defendere; cum inimici sint ejus, quoniam superstitiones noxias, ut colantur et venerentur hujus mundi elementa, suadere non cessant.

VII. « Quoniam videbo cœlos tuos, opera digitorum » tuorum⁵. » Legimus digito Dei scriptam Legem, et datam per Moysen sanctum servum ejus⁶ : quem digitum Dei, multi intelligunt Spiritum sanctum. Quapropter si digitos Dei, eosdem ipsos ministros Spiritu sancto reple-

¹ Isaï. vii, 9, juxta lxx. — ² Joan. xx, 29. — ³ Matth. xi, 25. — ⁴ Psal. viii, 3. — ⁵ Ibid. 4. — ⁶ Exod. xxxi, 18; et Deut. ix, 10.

tos, propter ipsum Spiritum qui in eis operatur, recte accipimus; quoniam per eosdem nobis omnis divina Scriptura confecta est : convenienter intelligimus hoc loco cœlos dictos libros utriusque Testamenti. Dictum est autem etiam de ipso Moyse a Magis regis Pharaonis; cum ab eo superati essent : « Digitus Dei est hic¹. » Et quod scriptum est : « Cœlum plicabitur sicut liber², » etiamsi de isto æthereo cœlo dictum est, congrue tamen ex hac eadem similitudine in allegoria librorum cœli nominantur. « Quoniam videbo, inquit, cœlos opera digitorum tuorum : » id est, cernam et intelligam Scripturas, quas operante Spiritu sancto per ministros tuos conscripsisti.

VIII. Possunt itaque etiam superius cœli nominati, iidem libri accipi, ubi ait : « Quoniam elevata est magnificentia tua super cœlos³ : » ut totus iste sit sensus, « Quoniam magnificentia tua elevata est super cœlos; » excedit enim magnificentia tua omnium Scripturarum eloquia : ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem, ut a fide Scripturarum inciperent, qui cupiunt ad tuæ magnificentiae notitiam pervenire : quæ super Scripturas elevata est, quia transit et superat omnium verborum linguarumque præconia. Inclinavit ergo Scripturas Deus usque ad infantium et lactentium capacitatem, sicut in alio Psalmo canitur : « Et inclinavit cœlum, et descendit⁴ : » et hoc fecit propter inimicos, qui per superbiam loquacitatis inimici crucis Christi, etiam cum aliqua vera dicunt, parvulis tamen et lactentibus prodesse non possunt. Ita destruitur inimicus et defensor, qui sive sapientiam, sive etiam Christi nomen defendere videatur; ab hujus tamen gradu fidei oppugnat eam veritatem, quam promptissime pollicetur. Propterea etiam illam non habere convincitur : quia oppugnando gradum ejus, quod est

¹ Exod. viii, 19. — ² Isaï. xxxiv, 4. — ³ Psal. viii, 2. — ⁴ Id. xvii, 10.

fides, quemadmodum in eam conscendatur, ignorat. Hinc ergo destruitur temerarius et cæcus pollicitor veritatis, qui est inimicus et defensor, cum videntur cœli opera digitorum Dei, id est, intelliguntur Scripturæ perductæ usque ad infantium tarditatem, et eos per humilitatem historicæ fidei, quæ temporaliter gesta est, ad sublimitatem intelligentiæ rerum æternarum bene nutritos et roboratos erigunt in ea quæ confirmant. Isti quippe cœli, id est, isti libri, opera sunt digitorum Dei. Sancto etenim Spiritu in sanctis operante, confecti sunt. Nam qui gloriam suam potius quam salutem hominum attenderunt, sine Spiritu sancto locuti sunt, in quo sunt viscera misericordiæ Dei.

IX. « Quoniam videbo cœlos, opera digitorum tuorum, » lunam et stellas quas tu fundasti¹. » Luna et stellæ in cœlis sunt fundatæ: quia et universalis Ecclesia, in cujus sæpe significatione luna ponitur, et particulatim per loca singula Ecclesiæ, quas nomine stellarum insinuatæ arbitrator, in eisdem Scripturis collocatæ sunt, quas cœlorum vocabulo positas credimus. Cur autem luna recte significet Ecclesiam, opportunius in alio Psalmo considerabitur, ubi dictum est: « Peccatores intendent arcum, ut sagittent » in obscura luna rectos corde². »

X. « Quid est homo, quia memor es ejus; aut filius » hominis, quoniam tu visitas eum³? » Quid inter hominem et filium hominis distet, quæri potest. Si enim nihil distaret, non ita poneretur, « Homo, aut filius hominis, » per disjunctionem. Nam si ita scriptum esset: « Quid est homo quia memor es ejus, et filius hominis quoniam visitas eum: » repetitum videretur quod dictum est, » Homo. » Nunc vero cum sonat, « Homo, aut filius hominis, » manifestior insinuat distantia. Hoc sane re-

¹ Psal. viii, 4. — ² Psal. x, 3. — ³ Id. viii, 5.

tinendum est, quia omnis filius hominis homo: quamvis non omnis homo filius hominis possit intelligi. Adam quippe homo, sed non filius hominis. Quapropter hinc jam licet attendere atque discernere, quid hoc in loco inter hominem et filium hominis distet: ut qui portant imaginem terreni hominis, qui non est filius hominis, hominum nomine significantur; qui autem portant imaginem cœlestis hominis¹, filii hominum potius appellentur: Ille enim et vetus homo dicitur, iste autem novus²: sed novus ex vetere nascitur, quoniam spiritalis regeneratio mutatione vitæ terrenæ atque sæcularis inchoatur; et ideo iste filius hominis nuncupatur. Homo igitur hoc loco est terrenus, filius autem hominis cœlestis: et ille longe sejunctus a Deo, hic autem præsens Deo: et propterea illius memor est, tanquam in longinquo positi; hunc vero visitat, quem præsens illustrat vultu suo. « Longe est enim » a peccatoribus salus³: » et, « Signatum est in nobis » lumen vultus tui, Domine⁴. » Sic in alio Psalmo homines jumentis associatos, non per præsentem interiorem illuminationem, sed per multiplicationem misericordiæ Dei, qua ejus bonitas usque ad infima intenditur, salvos fieri dicit cum ipsis jumentis; quoniam carnalium hominum salus carnalis est, tanquam pecorum: filios autem hominum sejungens ab eis quos homines pecudibus junxit, longe sublimiori modo, ipsius veritatis illustratione, et quadam vitalis fontis inundatione, beatos fieri prædicat. Sic enim dicit: « Homines et jumenta salvos facies, Domine, sicut multiplicata est misericordia tua, Deus. » Filii autem hominum in protectione alarum tuarum » sperabunt. Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, et » torrente deliciarum tuarum potabis eos. Quoniam apud

¹ I Cor. xv, 49. — ² Ephes. iv, 22 et 24. — ³ Psal. cxviii, 155. — ⁴ Id. v, 7.

» te est fons vitæ, et in lumine tuo videbimus lumen. » Prætende misericordiam tuam scientibus te¹. » Memor est igitur hominis per multiplicationem misericordiæ, sicut jumentorum : quia multiplicata misericordia etiam ad longe positos pervenit : visitat vero filium hominis, cui sub protectione alarum suarum posito præterdit misericordiam, et in lumine suo lumen præbet, et eum deliciis suis potat, et inebriat ubertate domus suæ, ad obliviscendas ærumnas et errores præteritæ conversationis. Hunc filium hominis, id est, hominem novum, pœnitentia veteris parturit cum dolore et gemitu. Iste quamvis novus, tamen adhuc carnalis dicitur, cum lacte nutritur : « Non » potui vobis loqui quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus, » inquit Apostolus. Et ut ostenderet jam regeneratos : « Tanquam parvulis, ait, in Christo, lac vobis » potum dedi, non cibum². » Iste cum relabitur, quod sæpe accidit, ad veterem vitam, cum exprobratione audit quod homo sit : « Nonne homines estis, inquit, et se- » cundum hominem ambulatis³? »

XI. Filius igitur hominis primo visitatus est in ipso homine Dominico, nato ex Maria virgine. De quo propter ipsam infirmitatem carnis, quam Sapientia Dei gestare dignata est, et passionis humilitatem recte dicitur : « Mi- » nuisti eum paulo minus ab Angelis⁴. » Sed additur illa clarificatio, qua resurgens ascendit in cœlum : « Gloria, » inquit, et honore coronasti eum ; et constituisti eum » super opera manuum tuarum⁵. » Quandoquidem et Angeli sunt opera manuum Dei, etiam super Angelos constitutum accipimus unigenitum Filium : quem minutum paulo minus ab Angelis per humilitatem carnalis generationis atque passionis audimus, et credimus.

¹ Psal. xxxv, 7-11. — ² 1 Cor. iii, 1-3. — ³ Ibid. 3. — ⁴ Psal. viii, 6. — ⁵ Ibid. 7.

XII. « Omnia, inquit, subiecisti sub pedibus ejus¹. » Nihil excipit cum dicit, « Omnia¹. » Et ne aliter liceret intelligi, sic Apostolus credi jubet, cum dicit : « Excepto » eo qui ei subjecit omnia². » Et hoc ipso hujus Psalmi testimonio utitur ad Hebræos, cum ita vult omnia intelligi esse subjecta Domino nostro Jesu Christo³, ut nihil exceptum sit. Nec tamen quasi aliquid magnum videtur adjungere, cum dicit, « Oves et boves universas, insuper » et pecora campi; volucres cœli, et pisces maris, qui » perambulant semitas maris⁴. » Videtur enim, relictis cœlestibus Virtutibus et Potestatibus et omnibus exercitiis Angelorum, relictis etiam ipsis hominibus, tantum ei pecora subjecisse : nisi oves et boves intelligamus animas sanctas, vel innocentiae fructum dantes, vel etiam operantes ut terra fructificet, id est, ut terreni homines ad spiritalem ubertatem regenerentur. Has ergo animas sanctas, non hominum tantum, sed etiam omnium Angelorum oportet accipere, si volumus hinc intelligere omnia esse subjecta Domino nostro Jesu Christo. Nulla enim creatura subjecta non erit, cui primates, ut ita dicam, spiritus subjiciuntur. Sed unde probabimus oves posse accipi etiam sublimiter beatos, non homines, sed Angelicæ creaturæ spiritus? An ex eo quod Dominus dicit reliquisse se nonaginta novem oves in montibus, id est, in sublimioribus locis, et descendisse propter unam⁵? Si enim unam ovem lapsam humanam animam accipiamus in Adam, quia etiam Eva de illius latere facta est⁶, quorum omnium spiritaliter tractandorum et considerandorum nunc tempus non est, restat ut nonaginta-novem relictæ in montibus, non humani, sed Angelici spiritus intelligantur. Nam de bobus facilis expeditio est hujus sententiæ :

¹ Psal. viii, 8. — ² 1 Cor. xv, 27. — ³ Hebr. ii, 8. — ⁴ Psal. viii, 9. — ⁵ Matth. xviii, 12, et Luc. xv, 4. — ⁶ Gen. ii, 22.

quoniam ipsi homines non ob aliud boves dicti sunt, nisi quod evangelizando verbum Dei Angelos imitantur, ubi dictum est: « Bovi trituranti os non infrenabis¹. » Quanto igitur facilius ipsos Angelos nuntios veritatis, boves accipimus; quando Evangelistæ participatione nominis eorum, boves vocati sunt²? « Subjecisti ergo, inquit, oves » et boves universas, » id est, omnem sanctam spiritalem creaturam: in qua etiam sanctorum hominum accipimus, qui sunt in Ecclesia, in illis videlicet torcularibus, quæ sub alia similitudine lunæ ac stellarum insinuata sunt.

XIII. « Insuper, ait, et pecora campi. » Nullo modo vacat, quod additum est, « Insuper. » Primo, quia pecora campi possunt intelligi et oves et boves: ut si rupium et arduorum locorum pecora capræ sunt, bene intelligantur oves pecora campi. « Itaque etiamsi ita positum esset, Oves » et boves universas et pecora campi: » recte quæreretur quid sibi vellent pecora campi, cum etiam oves et boves hoc possint intelligi. Quod vero additum est etiam, « Insuper, » cogit omnino ad nescio quam differentiam cognoscendam. Sed sub hoc verbo quod positum est, « Insuper, » non solum pecora campi, sed etiam volucres cœli, et pisces maris, qui perambulant semitas maris, accipiendi sunt. Quæ est igitur ista distantia? Veniant in mentem torcularia, habentia vinacia et vinum; et area, continens paleas et frumentum³; et retia, quibus inclusi sunt pisces boni et mali⁴; arca Noë, et in qua imunda et munda erant animalia⁵: et videbis Ecclesias interim hoc tempore usque ad ultimum iudicii tempus, non solum oves et boves continere, id est, sanctos laicos et sanctos ministros, sed, « Insuper et pecora campi, volucres cœli et pisces maris, qui perambulant semitas

¹ Deut. xxv, 4. — ² I Cor. ix, 9, et I Tim. v, 18. — ³ Marc. iii, 12. — ⁴ Matth. xiii, 47. — ⁵ Gen. vii, 8.

» maris. » Pecora enim campi, congruentissime accipiuntur homines in carnis voluptate gaudentes; ubi nihil arduum, nihil laboriosum ascendunt. Campus est enim etiam lata via, quæ ducit ad interitum¹: et in campo Abel occiditur². Quare metuendum est, ne quisque descendens a montibus justitiæ Dei; « Justitia enim, inquit, tua velut » montes Dei³, » latitudines et facilitates voluptatis carnalis eligens a diabolo trucidetur. Vide nunc etiam volucres cœli, superbos, de quibus dicitur: « Posuerunt in » cœlum os suum⁴. » Vide quam in altum vento portentur, qui dicunt: « Linguam nostram magnificabimus, » labia nostra apud nos sunt, quis noster Dominus est⁵? » Intuere etiam pisces maris, hoc est, curiosos; qui perambulant semitas maris, id est, inquirunt in profundo hujus sæculi temporalia: quæ tanquam semitæ in mari tam cito evanescent et intereunt, quam rursus aqua confunditur, postquam transeuntibus locum dederit vel navibus vel quibuscumque ambulantes aut natantes. Non enim ait tantum, « Ambulant semitas maris; » sed, « Perambulant » dixit, ostendens pertinacissimum studium inania et præterfluentia requirentia. Hæc autem trium genera vitiorum, id est, voluptas carnis, et superbia, et curiositas, omnia peccata concludunt. Quæ mihi videntur a Joanne apostolo enumerata, cum dicit: « Nolite diligere mundum, » quoniam omnia quæ in mundo sunt, concupiscentia » carnis est, et concupiscentia oculorum, et ambitio sæculi⁶. » Per oculos enim maxime curiositas prævalet. Reliqua vero quo pertineant, manifestum est. Et illa Dominici hominis tentatio tripertita est: per cibum, id est, per concupiscentiam carnis, ubi suggeritur: « Dic lapidibus istis ut panes fiant⁷: » per inanem jactantiam, ubi

¹ Matth. vii, 13. — ² Gen. iv, 3. — ³ Psal. xxxv, 7. — ⁴ Id. lxxii, 9. — ⁵ Id. xi, 5. — ⁶ I Joan. ii, 15, 16. — ⁷ Matth. iv, 3.

in monte constituto, ostenduntur omnia regna hujus terræ, et promittuntur si adoraverit : per curiositatem, ubi de pinna templi admonetur ut se deorsum mittat, tentandi gratia utrum ab Angelis suspiciatur. Itaque posteaquam nullo istorum tentamento valere apud eum potuit inimicus, hoc de illo dicitur : « Postquam complevit omnem » tentationem diabolus¹. » Propter torculariorum itaque significationem, subjecta sunt pedibus ejus non solum vina, sed etiam vinacia : non solum scilicet oves et boves, id est, sanctæ animæ fidelium, vel in plebe, vel in ministris ; sed insuper et pecora voluptatis, et volucres superbix, et pisces curiositatis. Quæ omnia genera peccatorum nunc bonis et sanctis mixta esse in Ecclesiis videmus. Operetur igitur in Ecclesiis suis, et a vinaciis vinum separet : nos demus operam, ut vinum simus et oves aut boves ; non vinacia, aut pecora campi, aut volucres cœli, aut pisces maris qui perambulant semitas maris. Non quia ista nomina isto solo modo intelligi, et explicari possunt, sed pro locis ; namque alibi aliud significant. Et hæc regula in omni allegoria retinenda est, ut pro sententia præsentis loci consideretur quod per similitudinem dicitur : hæc est enim dominica et apostolica disciplina. Repetamus ergo ultimum versum, qui etiam in principio Psalmi ponitur, et laudemus Deum dicentes : « Domine Dominus noster, » quam admirabile est nomen tuum in universa terra ! » Decenter quippe post textum sermonis ad caput reditur, quo totus idem sermo referendus est.

¹ Luc. iv, 13.

ENARRATIO

IN PSALMUM IX.

I. PSALMI hujus inscriptio est¹, « In finem pro occultis » Filii, Psalmus ipsi David². » De occultis Filii quæri potest : sed quia non addidit cujus, ipsum unigenitum Dei Filium oportet intelligi. Ubi enim de filio David Psalmus inscriptus est : « Cum fugeret, inquit, a facie Abessalon filii sui³ ; » cum et nomen ejus dictum esset, et ob hoc latere non posset de quo diceretur : non tamen dictum est tantum : « A facie Abessalon filii ; » sed additum est, « sui. » Hic vero, et quod non additum est, « sui, » et quod de Gentibus multa dicit ; non potest recte accipi Abessalon. Neque enim bellum quod cum patre ille perditus gessit, ullo modo ad Gentes pertinet, cum populus tantum Israël adversus se ibi divisus sit⁴. Canitur itaque iste Psalmus pro occultis unigeniti Filii Dei. Nam et ipse Dominus cum sine additamento ponit Filium, se ipsum unigenitum vult intelligi, ubi ait : « Si vos Filius liberaverit, » liberi eritis⁵. » Non enim dixit : « Filius Dei ; » sed tantum dicendo, « Filius, » dat intelligi cujus sit filius. Quam locutionem non recipit nisi excellentia ejus de quo ita loquimur, ut etiamsi non eum nominemus, possit intelligi. Ita enim dicimus, « Pluit, serenat, tonat, » et si qua sunt talia ; nec addimus quis id faciat ; quia omnium mentibus sponte sese offert excellentia facientis, nec verba desiderat. Quæ sunt igitur occulta Filii ? In quo verbo

¹ Vide D. Guillon, tom. xxi, p. 406-407. — ² Psal. ix, 1. — ³ Psal. iii, 1. — ⁴ 2 Reg. xv. — ⁵ Joan. viii, 36.